

Ahmet Özdemir

Erzincan'ın kurtuluşu

Dün bir halk hikayesi olan "Esmen ile Zincan"dan sözü Erzincan'a getirmiştım. Bugün de Erzincan depreminden sözü kurtuluşa getireceğim. İşin gerçeği Erzincan "can"lığı da yaşamış, "yanmış"lığı da. Can'lığı gönüllerde kalmış. Yanım yanım yanmışlığına çoğumuz tanık olmuştur bu maddi dünyada.

Abdürrahim Karakoç'un bir şiirinden birkaç kıta aktarırsam, ne demek istediğim anlaşılacak:

"Bir kara haber ki zor konur adı
Duyanın kırılır kolu kanadı
Felek ikide bir atar tokadı
Yazım der sineye çeker Erzincan
Yazım der gözyaşı döker Erzincan
Erzincan'da dağlar gökle öpüşür
Yiğitleri ecel ile kapışır
Çok katlı binalar yere yapışır
Çöküntüde kalan candır Erzincan
Toprağın emdiği kandır Erzincan

Erzincan, depremden önce neler gördü, neler yaşadı. Rus işgalinin acısı, Ermeni mezalimiyle katmerlendi. Yerlerinden oldular, kıtlık çektiler.

1818'de Erzincanlının yiyeceği, tohum ekecek öküzü, malı, kalacak evi yoktu. Yakacak dahi bulamıyorlardı. Bütün ağaçlar işgal sırasında kesilmiş, evler yıkılmıştı. Ekim yapamamışlar, kıtlık başlamıştı. Çoğu açlıktan ölmüştü. Yiyecek bulamayıp kemerini yiyen, çarlığını yiyen, mısır koçanını kemirenler vardı.

I. Dünya Savaşı'nda Rus orduları karşısında geri çekilen Osmanlı birlikleri, Şubat 1916'da Erzurum'u terk etmiş, 11 Temmuz 1916'da Erzincan da Ruslar tarafından işgal edilmiş ve yağmalanmıştı. Rusların yanı sıra, Ermeniler de bunu bir fırsat bilerek, işgal edilen yerlerde silahlı birlikler oluşturmuştu.

Direnme amacıyla kurulan Cemiyet-i İslâmiye, Rusların müdahalesi ile barınamamıştı. Şans eseri, Çarlık yönetiminin sarsılmaya başlaması ve ihtilal hareketinin etkileriyle, Rus askerinde çözülme başlamıştı.

18 Aralık 1917'de yapılan Erzincan mütarekesi ile 11 Ocak 1918'de Rus askerleri bölgeden çekilmişlerdi, ama Ermeni çeteleri eylemlerini sürdürerek, kanlı olaylara neden olmuşlardı.

Ermeniler halkı kıyıma başlamıştı. Yolda gördüklerini, camide gördüklerini öldürüyorlardı. Ermenilerin dışındaki insanlar sokağa çıkamıyorlar. evlerin duvarlarında

insanlar sokağa çıkamıyorlar, evlerin duvarlarında açtıkları oyuklardan, birbirlerine gidip gelerek ihtiyaçlarını gidermeye çalışıyorlardı. İnsanlar öldürülüp kuyulara dolduruluyordu.

Nihayet, Türk milis kuvvetleri harekete geçti. 12 Şubat günü Kafkas cephesi karargâhının emriyle Kazım Karabekir Paşa'nın komutasındaki askeri birlikler, güneyde Munzur geçitlerinden, güneybatıda Kemah boğazından ve batıda Çardak yönünden üçlü genel harekate girişmiş, 13 Şubat 1918'de Erzincan'ı, 22 Şubat 1918'de Tercan'ı silahlı Ermeni güçlerinin işgalinden kurtardılar.

Kurtuluş gününden sonra, Ordu Komutanı Vehib Paşa Erzincan'a gelmiş ve halka: "Erzincan kasabası gibi bütün Erzincan havalisinin de pek seri bir darbe ile işgalini temin eden Kazım Karabekir'i yalnız siz değil, evlat ve ahfadınızda unutmayın!"

Kazım Karabekir ise "Bu kahramanlığı yapan ordu-muzun fedakar evlatlarıdır." demişti. Bu sözler karşısında, halkın içten haykırış ve alkışlarına, hiçkırıkları karışmıştı Hemen orada Erzurum'u kurtarmak için ant içilmişti.

Aradan seksen altı yıl geçti. Bugün Erzincan başka kurtuluşlar ve kaderinin değişmesini bekliyor.

"Bilmiyorum dağların hala karlı, / Yolların tozlu mudur?
/ Saymadım da kaç gün oldu senden / ayrılalı, /
Sendeyken sayardım günleri, / Uzağında değil. //
Mecburiyet caddesi derdik, / Meşhur Ordu Caddesi'ne. /
Bir yukarı, / Bir de aşağı volta atardık./ Yol boyunca / Aynı kaderi paylaşan birilerine rastlardık." demiş Özcan Günergök şiirinde. Hangi kader olduğu "Mecburiyet Caddesi" benzetmesinde yatıyor. Osman Velioglu'nun şiirinden birkaç kıta alarak Can Erzincan'a veda etmek istiyorum:

"Erzincanım, can çiçeğim, can gülüm,
On yıl oldu seni göremedim vay....
Senden uzakta mı bulacak ölüm?
Ömrü, toprağından deremedim vay...
Onuncu zemheri bitmek üzere
Hasretin dumandır dumanlı sere,
Firkat kuyusuna düştük bir kere
Terzi Baba'ma el veremedim vay...
Bazan dalıyorum, sayıklıyorum,
Göklerden yerini ayıklıyorum,
Geceyi süt bilip yayıklıyorum,
Dağları dağlara öremedim vay....
Girlevik başında uyuyamadım,
Munzur'a sırtımı dayayamadım,
Balıklı Köyü'nde büyüyemedim,
Kırklar'a yüzümü süremedim vay..."

**İstanbul Gazetesi 21 Şubat 2020 tarihli yazısının
iktibasidir**